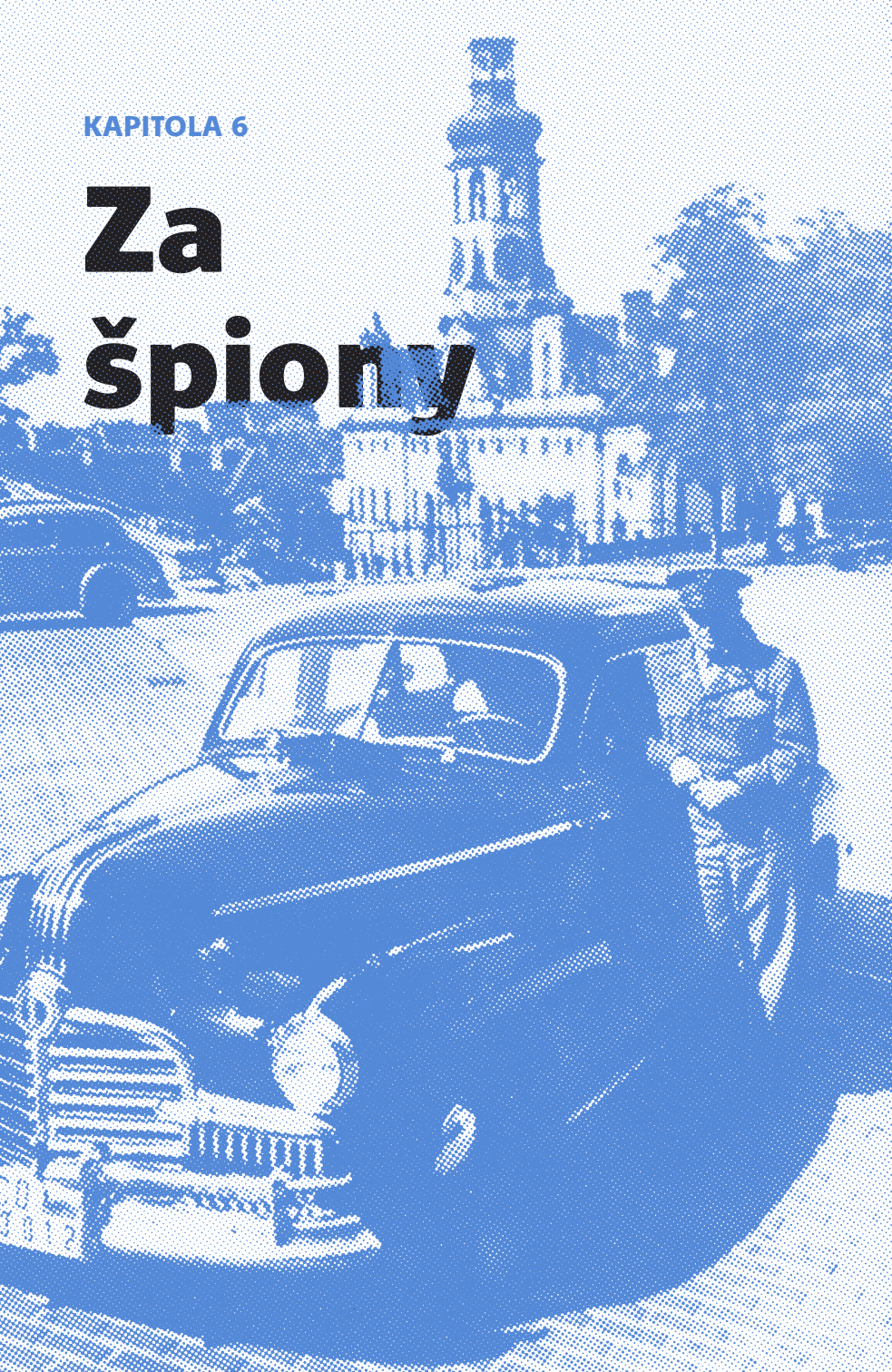

Za špiony

Počátkem šedesátých let nařídilo vedení našeho gymplu (tehdy se to jmenovalo Střední všeobecně vzdělávací škola) všem studentům, aby si „dobrovolně“ předplatili mládežnický tisk. Prý: nikoho nenutíme, ale měli byste pamatovat na posudek, se kterým budete po maturitě odcházet do života. Většina z nás tehdy zvolila nejmenší zlo, které představovalo sobotní vydání Mladé fronty. Ostatně, měsíční předplatné stálo dvě koruny, což nebyla cena ani jedné plzně.

Byl jsem tehdy zvyklý číst noviny, pokud se mi vůbec dostaly do ruky, zásadně odzadu a málokdy jsem dospěl dál než ke kulturní rubrice a programu pražských kin. Jaké pak bylo moje překvapení, když jsem z kastlíku vyndal poprvé předplacený plátek, že na poslední stránce nebyl sport, nýbrž jakási víkendová příloha. Ještě víc jsem se divil, že se v té příloze moc nebudovalo a některé články tu byly pro pubertáka docela ke čtení. A pod mnohými z těch zajímavějších textů byl jako autor uveden Karel Pacner. Tak se Fronta stala nedílnou součástí mých sobot a předplácel jsem si ji i dlouhá léta poté, co už její předplatné nemělo vliv na můj kádrový posudek.

Ale jak to bylo s tou špionáží? Čtenáři bondovek podléhají naivní představě, že tajní agenti „úřadují“ především v nóbl barech nebo kasínech a alkohol při tom teče proudem. Skutečnost je sice daleko prozaičtější, ale u vzniku televizního seriálu Československo ve zvláštních službách některé románové atributy nechyběly. Můj přítel Petr Steiner, který si taky kdysi musel předplatit sobotní Frontu, přednáší už asi čtyřicet let slavistiku na University of Pennsylvania a na jaře 1992 zase jednou přiletěl do Prahy. Jako obvykle vedla jeho cesta z letiště rovnou ke mně domů, abych mu pomohl přechlastat Jet lag, neboli únavu z časového posunu. Bylo asi deset večer, a tak jsme vyrazili do nejbližšího baru za rohem. Po půlnoci se jeho únava rozplynula a začal být kreativní: „Hele, já mám na katedře kolegu, to je náš bejvalej špión, co pak dělal taky pro CIA... v Bostonu je ten Bittman... pod' natočit něco vo rozvědce... ty se bojíš, srabe, že jo?“ Ve mně s přibývajícím hladinou alkoholu narostlo furiantství, a tak jsem kontroval: „Já, že se bojím... tak víš co? Teď si tady na to s tebou plácnu... jdeme do toho!“

Zkrátím to: v září jsme s jednou kolegyní odletěli do Ameriky. Týden nás v Bostonu školil Ladislav Bittman na své katedře dezinformací, druhý

týden ve Filadelfii jsme naslouchali Milanu Štaflovi. Ten nás taky pozval na výlet do Atlantic City, kde jsme si i ruletu zahráli jako ten James Bond. Do Prahy jsme se vrátili s kufrem literatury a hlavou nafouklou informacemi jako pátrací balón. Jenomže, co teď s tím dál? Určitě by ten materiál vydal nejmíň na čtyřdílnou sérii, ale moje tvůrčí skupina tehdy produkovala několik set pořadů ročně, a tak z interních zdrojů nebylo na ten projekt koho nasadit, natož abych se mu mohl věnovat na plný úvazek osobně. Zasáhla náhoda. V sobotu jsem si jako obvykle přečetl Frontu, ve které byl taky článek Karla Pacnera, tuším o manželech Rosenbergových. A tak mě napadlo, že tudy by mohla vést cesta.

Brzy na to jsem se tedy poprvé sešel vis-a-vis s autorem, kterého jsem desítky let pravidelně čítal v novinách a znal jsem i nějakou jeho knihu. A čerstvě proškolen v Americe jsem usoudil, že právě tak asi vypadá skutečný špion, pravý opak Jamese Bonda. Drobný, nenápadný mužík v šedivém, trochu obnošeném obleku, evidentní introvert, který toho moc nenamluví, ale vše formuluje jasně a racionálně. A později jsem také zjistil, že je to workoholik s úžasnou pamětí a neuvěřitelnou sumou znalostí z nejširšího spektra vědění. Prakticky hned na té první schůzce jsme si plácli, a tak začala spolupráce na společném díle, které se díky Karlově píli a rozmachu nakonec rozrostlo z původních čtyřech na výsledných devatenáct dílů a bylo by určitě pokračovalo dál, kdyby nám tehdejší vedení televize víc přálo. A troufnu si říct, že přes desetiletý věkový rozdíl se z nás stali i dobří přátelé, kteří si vždycky mají o čem povídat, i když se potkají třeba jen párkrát do roka.

Karel Pacner má vlastně všechny předpoklady pro práci úspěšného špiona. Dokonale se orientuje ve veřejných zdrojích, má skvělé analytické myšlení, je naprosto nenápadný a spolehlivý. Jenom v těch barech a kasínech by se vedle Jamese Bonda asi neuplatnil. Na těch našich schůzkách si vždy vystačí s decinkou červeného a vídeňskou kávou, takže mám před ním mindrák notorického alkoholika. Ale i tahle vlastnost patří k řemeslu dobrého rozvědčíka. Tak se, Karle, konečně přiznej, pro koho vlastně pracuješ?!

KAREL HYNIE

Díváš se, Karle, rád na bondovky?

Jdeš na to moc vědecky, to je přece taková špionážní pohádka.

Musím říci, že na mě je i ta bondovská pohádka složitá, často se ztratím v tom, kdo je kdo a pro koho hraje zpravodajskou hru. Ty ses při svém psaní o špionáži nikdy nezmatl?

Sám jsi ale uvízl v jedné síti, a to StB. Jak se to seběhlo?

Ne, nedívám se na ně vůbec. Z toho, co jsem zahlédl, dovozují, že Bond by byl při první skutečné akci zastřelený nebo zatčený.

Uznávám, že techniky ve filmu sedí. Je vidět, že jim poradce dělají vysloužilí zpravodajci. Ale jinak je Bond příliš vyzývavý, příliš odvážný, příliš velký riskman. Takhle špioni nepracují. Pracují v zákulisí a potichu. Je ale pravda, že když Bonda poprvé odvysílali, mělo to pro Británii velký význam. Pověst britské špionáže totiž byla pošramocená po několika aférách, kdy se ukázalo, že někteří lidé v britské službě byli agenti Sovětů. A najednou vyšla pohádka o velkém britském špionovi, hrdinovi. To vrhlo britskou špionáž do jiného světla. Očistilo ji to a rehabilitovalo.

Snad ne. Ale musel jsem počítat s tím, že se nikdy všechno nedozvím.

Vyprávěl jsem ti o Františku Janouchovi? Seznámil jsem se s ním v šedesátém osmém nebo devátém roce, když jsem psal článek o Andreji Sacharovovi, tvůrci sovětské vodíkové bomby, akademiku a stoupenici teorie sblížení socialismu a kapitalismu. Janouch, jaderný fyzik, o něm věděl nejvíc. Bydlel jsem tehdy na Zahradním městě a on ve Vršovicích, takže když jsem jel domů čtyřiadvacítkou, měl jsem ho při cestě a často jej navštěvoval. Pak ho vyloučili z KSČ a později i propustili z Ústavu

„Karel Pacner (na fotografii s autorkou knihy Martinou Riebauerovou) má vlastně všechny předpoklady pro práci úspěšného špiona. Dokonale se orientuje ve veřejných zdrojích, má skvělé analytické myšlení, je naprosto nenápadný a spolehlivý. Jenom v těch barech a kasinech by se vedle Jamese Bonda asi neuplatnil,“ říká Karel Hynie.

jaderné fyziky v Řeži. Byl bez práce a říkal mi, že má ruskou knížku o Lvu Landauovi, nositeli Nobely ceny za fyziku, kterou by rád přeložil. Domluvil jsem s lidmi v nakladatelství *Mladé fronty*, že ho takzvaně pokryjí. Jako překladatelka se podepsala dívka, která knihu redigovala. Nepochybně o tom věděl i šéf nebeletristické sekce nakladatelství Jan Halada, který sám pokrýval jiné lidi. Mimochodem když mi pro Janoucha dávali peníze za překlad, udivilo mne, jak je to málo. Myslel jsem, že překladatelství se hodnotí víc. Takže mi nezbývalo než mu do té obálky přidat několik stovek.

To jsi opravdu udělal?

Ano, protože jsem se styděl. U Janoucha doma jsem se potkal s Františkem Krieglem a občas tam přišli i další lidé ze začínajícího disentu, jména si nepamatuji. A jednou mě Janouch pěkně vylekal. Seděli jsme na gauči pod velkým nádherným obrazem a on povídá: „Když jsme v létě malovali a obraz sundali, našli jsme tam nějaký přístroj. Napadlo mě, že je to odposlech, tak jsem zavolał na stanici SNB: „Jsem jaderný fyzik a obávám se, že tu mám odposlech.“ Načež přijeli a úředně otevřeli vedlejší byt, který patřil pracovníkovi OV KSČ, co byl momentálně na dovolené. A ke svému překvapení zjistili, že je to odposlouchávací zařízení domácí provenience. Tak se mi omluvili a tím to skončilo.“

Skončilo?

Ano, skončilo. Co bys čekala? Janouch potom emigroval do Švédska. Je možné, že tam odposlouchávali i mě. Ale průšvih z toho nebyl, protože ve svém svazku StB jsem o tom žádný záznam neměl. Ukazoval jsem ti svůj svazek?

Ano, vím o něm. Jak ses dostal do hledáčku StB?

Aniž jsem to samozřejmě tušil, Státní bezpečnost se o mě začala zajímat po jedné schůzce s Honzou Petránkem. Honza chtěl tehdy zdramatizovat jednu kapitolu z mé knížky *Kolumbové vesmíru* a uvést ji v Malostranské besedě. V listopadu 1977 mi zavolał člověk, řekl, že je z ministerstva vnitra a že se se mnou potřebuje sejít. Zpočátku vykládal, jak jim vadí mé schůzky s „pravivými elementy“ v redakci, ve skutečnosti

šlo náhodná setkání s kolegy na chodbách, kde jsme se na pár minut zastavovali a povídali si. Kromě toho, kde by se v naší redakci vzaly „pravicové elementy“? Vážné výhrady měl proti schůzkám členů klubu Space – fandů do kosmonautiky. V poslední době jsme se scházeli u mne v redakci víkendové přílohy. Jména členů Space znal, říkal, že všichni mají nepřátelský postoj k Sovětskému svazu a socialismu, třebaže zastávají dobrá postavení většinou ve výzkumných ústavech.

Potom mluvil o tom, že oba vlastně při své práci sbíráme informace. Měl řadu mých knih a v nich zastrčené papírky. „Vy jste v těch knihách dost odtajňoval Sověty...“ pokáral mě. Odpověděl jsem mu, že jsem jen pečlivě četl sovětský tisk a čerpal z veřejných zdrojů. Asi po hodině jsem mu řekl, že když jsme tedy v podstatě kolegové, tak si můžeme tykat. To ho poměrně rozhodilo.

Jak se ti představil?

Jméno si nepamatuji, určitě bylo krycí, nikoli skutečné. Až později jsem se dopátral, že se jmenoval Miloš Patera.

Jaký skutečný důvod jsi měl pro onu nabídku tykání?

Abych měl k němu blíž a mohl mu třeba říct: „Heleď, vole, tohle je pitomost. Jak jsi k tomu přišel?“

Takhle jsi s ním někdy mluvil?

Myslím, že ne. Já tenhle slovník běžně nepoužívám.

Cos mu na těch schůzkách říkal ty, když jsi o něm vlastně nic nevěděl?

Mluvil jsem otevřeně o věcech, o kterých jsem psal, ani nevím, kde se to ve mně vzalo. Po čase musel pochopit, že mám rád Ameriku, vždyť mi její lék zachránil život. Hovořil jsem také o Rusech, o sovětské kosmonautice, která ledacos dokázala, ale vadilo mně její tajnostkaření, které bylo zbytečné. Taky jsem připomínal gulagy. Asi mu to nebylo příjemné. Všechny jeho návrhy jsem odrážel.

Co přesně ti nabízel?

Říkal mi: „Kdybys s námi spolupracoval, dáme ti kurz angličtiny a můžeš jezdit do Ameriky za raketami.“ Nic nevysvětloval, ale bylo jasné, že chtěl informace, které bych

Svazek č. 12231 byl založen 23. prosince 1976. Sledovat mne začali kvůli mému setkání s Honzou Petránkem (na fotografii z večírku u Marcely Pecháčkové), z 10. listopadu 1976, kde mi řekl o svém úmyslu zdramatizovat některé kapitoly z knihy Kolumbové vesmíru.